

KOMMUNINFO

Helsingfors 29.5.2018

9/2018

Jobsökningens giltighet och utkomststöd

Avsikten med denna kommuninfo är att klargöra tolkningen av 2 a § i lagen om utkomststöd, där det föreskrivs om skyldigheten att anmäla sig som arbetslös arbetssökande. I beredningen av kommuninfon har även arbets- och näringsministeriet hörts.

Om skyldigheten att anmäla sig som arbetslös arbetssökande

Utkomststöd är en stödform som beviljas i sista hand. Före utkomststöd beviljas ska det därför alltid utredas huruvida personen har rätt till någon av de primära socialskyddsförmånerna eller andra förmåner. Lagen om utkomststöd ålägger dessutom personen att enligt bästa förmåga dra försorg om sig själv och sitt eget uppehälle, varför det i lagen förutsätts att man anmält sig som arbetslös arbetssökande.

I 2 a § i lagen om utkomststöd föreskrivs om att en person i åldern 17–64 år som ansöker om utkomststöd är skyldig att anmäla sig som arbetslös arbetssökande vid Arbetskraftsbyrån, förutom i vissa specialsituationer som anges i bestämmelsen. Skyldigheten gäller inte en person som arbetar som löntagare eller företagare eller någon som studerar på heltid. Skyldigheten gäller inte heller en person som på grund av anstaltsvård eller på grund av sjukdom som en läkare konstaterat är förhindrad att ta emot arbete. Skyldigheten gäller inte heller en sådan person som är arbetsoförmögen på så sätt som avses i lagen om utkomstskydd för arbetslösa (3 kap. 3 § 1 mom. i lagen om utkomstskydd för arbetslösa) eller en person som får sådana hindrande sociala förmåner som avses i lagen om utkomstskydd för arbetslösa (3 kap. 4 § 1–6 punkten i lagen om utkomstskydd för arbetslösa).

Förutom de ovan nämnda grunderna gäller skyldigheten att anmäla sig som arbetslös arbetssökande inte heller en person som på grund av någon annan godtagbar och med ovan nämnda orsaker jämförbar orsak är förhindrad att ta emot arbete. Här ger 2 a § 1 mom. 5 punkten i lagen om utkomststöd en del tolkningsutrymme i fråga om vad som ska anses vara en godtagbar orsak.

Annan godtagbar orsak

I en regeringsproposition som ledde till en ändring av lagen om utkomststöd för arbetslösa (regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om arbetsverksamhet i rehabiliteringssyfte och om vissa lagar som har samband med den, RP 184/2000) har i fråga om andra godtagbara skäl för att inte anmäla sig vid Arbetskraftsbyrån konstaterats följande: ”Sådan annan godtagbar orsak att inte anmäla sig vid Arbetskraftsbyrån som avses i lagrummet är t.ex. att personen i fråga är sådan

familjevårdare som avses i familjevårdarlagen (312/19) eller sköter en åldring, handikappad eller sjuk person med stöd av ett avtal om stöd för närståendevård enligt 27 b § socialvårdslagen minst fyra timmar per dag. Då det bedöms om en orsak är godtagbar kan också beaktas att personen i fråga sköter sitt barn under skolåldern hemma eller har rätt till stöd för hemvård av barn enligt 3 § lagen om stöd för hemvård och privat vård av barn (1128/1996). Andra godtagbara orsaker är t.ex. fullgörande av värnplikt eller civiltjänst.”

I en regeringsproposition som gällde ändring av lagen om utkomstskydd för arbetslösa (RP 115/2002) konstateras följande om godtagbara skäl för frånvaro från arbetsmarknaden: *”Som godtagbara skäl till frånvaro från arbetsmarknaden betraktas sjukdom, anstaltsvård, värnplikt, studier, barnafödelse, vård av barn eller något annat därmed jämförligt godtagbart skäl.”*

I social- och hälsovårdsministeriets handbok om tillämpning av lagen om utkomstskydd (2013) framhålls att syftet med 2 a § har varit att uppmuntra klienterna att delta i arbetskraftsförvaltningens primära aktiva åtgärder och få arbete på den allmänna arbetsmarknaden. Denna skyldighet stöder målsättningen i enlighet med 1 § i lagen om utkomststöd, det vill säga att stödet kommer i fråga i sista hand samt att förmågan att klara sig på egen hand ska främjas. Om personen inte anmäler sig som arbetslös arbetssökande kan storleken på utkomststödet grunddel sänkas.

I social- och hälsovårdsministeriets handbok konstateras att om personen på eget initiativ blivit alterneringsledig eller fått oavlönad ledighet från sitt arbete, bör utkomststöd i regel endast beviljas enligt individuell prövning och med grundad anledning. Social- och hälsovårdsministeriets handbok har inte mer detaljerat tagit ställning till definitionen av vad som är en godtagbar orsak än vad som sägs i lagens förarbeten. Social- och hälsovårdsministeriet har dock i olika sammanhang konstaterat att bestämmelsen inte bör tolkas extensivt utan att tolkningen bör förbli snäv. Nedan följer en närmare motivering av detta synsätt.

Definitionen av arbetsförmåga

Sådan arbetsförmåga som avses i lagen om utkomststöd hänvisar uttryckligen till arbetsförmåga så som den definieras enligt 3 kap. 3 § 1 mom. i lagen om utkomstskydd för arbetslösa. Enligt denna bestämmelse anses som arbetsförmögen den som får sjukdagpenning eller partiell sjukdagpenning enligt sjukförsäkringslagen eller sjukpension eller rehabiliteringsstöd enligt folkpensionslagen eller en förmån som med stöd av någon annan lag betalas på grundval av full arbetsförmåga. Som arbetsförmögen betraktas även den som konstaterats vara arbetsförmögen i enlighet med sjukförsäkringslagen eller folkpensionslagen, trots att ingen förmån beviljats honom eller henne.

I regeringens proposition till riksdagen med förslag till lagar om utkomstskydd för arbetslösa och om ändring av lagar som har samband med den (RP 115/2002) konstateras bland annat följande om arbetsförmåga: *”Eftersom arbetslöshetsförmånerna är avsedda endast för arbetssökande, måste en person också vad arbetsförmågan beträffar kunna ta emot arbete för att få del av arbetslöshetsförmånerna. Av denna anledning är en arbetsförmögen person inte berättigad till arbetslöshetsförmåner.”* Ovan avses dock arbetsförmåga så som den definieras i lagen om utkomstskydd för arbetslösa och som har konstaterats med stöd av de ovan nämnda bestämmelserna.

Särskild uppmärksamhet bör fästas vid personer som inte är arbetsförmögna enligt de ovan nämnda lagarna, men som har andra svårigheter av olika slag som försämrar deras möjligheter att sysselsätta sig eller att ta del av arbetskraftsförvaltningens tjänster. Det att lagen om utkomststöd har karaktären av sistahandsalternativ innebär att rätten till en primär förmån alltid måste utredas innan utkomststöd beviljas. Denna primära förmån kan för dessa ovan nämnda personers del vara en arbetslöshetsförmån.

Enligt 2 kap. 1 § i lagen om utkomstskydd för arbetslösa är arbetslösa arbetssökande som söker heltidsarbete berättigade till arbetslöshetsförmåner under de förutsättningar som anges i lagen. En arbetssökande anses söka heltidsarbete om syftet med jobsökningen och en eventuell sysselsättningsplan är sysselsättning i heltidsarbete.

Enligt den ovan nämnda bestämmelsen betraktas som arbetssökande de som meddelar sin postadress och eventuella andra kontaktuppgifter till arbets- och näringsbyrån för att ta emot arbetserbjudanden och för eventuell annan kontakt så att de kan nå utan dröjsmål. Dessutom förutsätts att de är registrerade som arbetssökande i arbets- och näringsbyråns kundinformationssystem på det sätt som förutsätts i lagen om offentlig arbetskrafts- och företagsservice, att de har hållit sin jobsökning i kraft vid arbets- och näringsbyrån och sköter ärenden hos arbets- och näringsbyrån så som byrån förutsätter. Sökande av heltidsarbete bygger på personens egen anmälan.

Stöd till svärsysselsatta

Syftet med utkomststödet är inte att det ska fungera som ett permanent komplement till de primära förmånerna och inte heller ersätta dem. Förmåns- och servicesystemen borde på alla sätt sträva efter att förhindra att personer drivs från de övriga systemen till sistahandsalternativet utkomststöd. Av denna anledning anser social- och hälsovårdsministeriet att det att någon är förhindrad att ta emot arbete enligt 2 a § 5 punkten i lagen om utkomststöd ska tolkas snävt. En avvägning från fall till fall är dock möjlig, som sig bör med tanke på utkomststödet natur som ett stöd som bygger på individuell prövning. Möjligheten att bli beviljad en primär förmån måste dock alltid först utredas.

Bestämmelsens formulering att någon är förhindrad att ta emot arbete i kombination med bestämmelsens övriga grunder samt i ljuset av de exempel som anges i förarbetena till lagen hänvisar till situationer där personen är konkret förhindrad (anstaltsvård, sjukdom som en läkare konstaterat) eller annars "upptagen" med någon annan samhällsligt accepterad verksamhet (vård av barn, vård av anhörig) eller en förpliktelse (värnplikt). Arbetsförmågan definieras i bestämmelsens 3 punkt däremot uttryckligen utifrån de absoluta kriterierna i lagen om utkomstskydd för arbetslösa, varför bestämmelsen skulle förlora sin innebörd om tolkningen i väldigt stor grad kunde utvidgas till att gälla olika andra situationer med nedsatt arbetsförmåga.

Om personen däremot lider av till exempel missbruksproblem bör man reda ut om person kunde anses vara förhindrad att ta emot arbete på grund av sjukdom som en läkare konstaterat, varvid man kunde anvisa honom eller henne till vård och drog rehabilitering. Likaså bör man klarlägga personens rätt till sjukdagpenning och därigenom möjligheten att få yrkesinriktad rehabilitering eller olika tjänster inom medicinsk rehabilitering via FPA.

Social- och hälsovårdsministeriet anser att lagen om utkomststöd inte möjliggör att vissa grupper av personer genom avtal mellan myndigheterna styrs till utkomststöd. Däremot anser social- och hälsovårdsministeriet att det är viktigt att man i samarbetet mellan myndigheterna tillsammans med personen hittar olika tillvägagångssätt och stödformer för att förbättra arbets- och funktionsförmågan. Det här förutsätter dock att personen själv är villig att sysselsättas och att förbättra sin arbets- och funktionsförmåga.

Inledande av jobsökning och jobsökningens giltighet

Enligt lagen om offentlig arbetskrafts- och företagsservice (916/2012) inleds en enskild kunds jobsökning den dag då kunden elektroniskt begär det via den för ändamålet avsedda nättjänsten eller personligen på arbets- och näringsbyrån och han eller hon registreras som arbetssökande i arbets- och näringsbyråns kundinformationssystem. Arbets- och näringsmyndigheterna kan också godkänna en begäran som framförts på annat sätt. Inga särskilda villkor har uppställts för att jobsökningen ska kunna inledas, förutom i fråga om utländska medborgare. För att en utländsk medborgare ska kunna registrera sig som arbetssökande förutsätts att han eller hon har rätt att förvärvsarbeta i Finland. I praktiken kan medborgare i EU- och EES-länder samt deras familjemedlemmar registrera sig som arbetssökande och övriga utländska medborgare om personen har uppehållstillstånd i Finland och tillståndet inte omfattar några begränsningar i fråga om arbetsgivaren. I övrigt registreras alltså personen som arbetssökande om han eller hon begär det.

Att man registrerar sig som arbetssökande och att jobsökningen är giltig är en absolut förutsättning för att man ska kunna få en arbetslöshetsförmån, men för att man ska kunna registrera sig som arbetssökande och hålla jobsökningen i kraft förutsätts inte i sig att personen vore berättigad till en arbetslöshetsförmån. Således kan heltidsarbetande, heltidsstuderande och företagare registrera sig som arbetssökande och personens inkomster eller de förmåner man erhåller spelar ingen roll här.

För att jobsökningen ska hållas i kraft krävs dock vissa åtgärder från den arbetssökandes sida, oberoende om han eller hon är berättigad till en arbetslöshetsförmån eller inte. Enligt lagen om offentlig arbetskrafts- och företagsservice slutar jobsökningen vara i kraft om den arbetssökande inte anlitar service hos arbets- och näringsmyndigheten inom den tid som myndigheten har satt ut och på det sätt myndigheten förutsätter, inte inom den tid som arbets- och näringsmyndigheten har satt ut lägger fram de redogörelser om sin yrkeskompetens, arbetshistoria, utbildning och arbetsförmåga som behövs för tillhandahållande av offentlig arbetskraftsservice, inte inom den tid och på det sätt som överenskommit i sysselsättningsplanen eller en plan som ersätter den underrättar arbets- och näringsmyndigheten om hur han eller hon har följt planen, eller inte deltar i de undersökningar eller bedömningar av arbetsförmågan som är nödvändiga för att klarlägga hans eller hennes servicebehov.

Efter att giltigheten för jobsökningen upphört kan jobsökningen inledas på nytt genom att personen begär det via den för ändamålet avsedda nättjänsten eller personligen på arbets- och näringsbyrån. Om jobsökningen har slutat vara giltig på grund av att den arbetssökande inte har deltagit i de undersökningar och bedömningar av arbetsförmågan som är nödvändiga för att klarlägga hans eller

hennes servicebehov krävs det dessutom att en enskild kund som önskar inleda jobbsökning förbinder sig att delta i undersökningar och bedömningar av arbetsförmågan.

För mer information:

Susanna Rahkonen, regeringssekreterare, fornamn.efternamn@stm.fi; tel. 02951 63215

